

„Kā saglabāt Ludzas pilsētas kultūrvēsturisko mantojumu”

Projekts realizēts ar Valsts Kultūrkapitāla fonda un Latgales reģiona attīstības aģentūras atbalstu

LUZAS VĒSTURISKĀS APBŪVES FASĀŽU TRADICIONĀLIE UN IETEICAMIE KRĀSU RISINĀJUMI.

Spriežot pēc Ludzas apbūves attīstības novērojumiem, nākas secināt, ka koka ēku fasāžu krāsošana un līdz ar to pilsētas krāsainība ir samērā jauna parādība, kas radusies 19. gs. beigās un attīstījusies 20. gadsimtā.

Veicot pilsētas ēku koloristikas apsekojumus nevar neievērot, ka kopumā ielu ainavām nav raksturīgas sakoptas un regulāri krāsotas namu fasādes un sētas, to dara tikai atsevišķi prātīgi īpašnieki vai apsaimniekotāji, kas domā par savu māju ilgmūžību, kas pirmām kārtām ir gudri un taupīgi.

Šajos ieteikumos ir apkopoti vairāki raksturīgi krāsu un to salikumu piemēri, kurus var izmantot Ludzas vēsturiskās apbūves krāsu pasu izstrādei, neizslēdzot pastāvīgus kolorīta variantus, kas tiks atzīti kā piemēroti konkrētiem apstākļiem.

Ludzā kopš 19. gs. beigām līdz 20. gs. 40. gadiem uzcelts ievērojams skaits mūra ēku, kur kā materiāls lietoti sarkanie ķieģeļi. Šīs fasādes parasti izceļas ar mūrējuma kvalitāti, šuvju precizitāti un dekoratīvām profilķieģeļu formām. Tas lielā mērā ietekmējis pilsētas mūra ēku veidolu, kas daudzas paaudzes asociējies un dabiski iekļāvis ielu ainavās ķieģeļu sarkano kolorītu.

Apmestās mūra ēkas, kuru Ludzā līdz 20. gs. vidum bijis maz, visticamākais, krāsotas ar kaļķu krāsām, lietojot plaši pieejamus pigmentus, vispirms jau kaļķa balto, okeri (dzeltenā gamma), dzelzs oksīdus (sarkanā gamma), pelnus un sodrējus (pelēkā līdz melnā gamma), vara sāļus (zaļā gamma).

	ĒKU FASĀŽU KRĀSOJUMA TONĪ LUDZĀ
1,1	Zilā kolorīta izmantošana citos Latvijas reģionos nav raksturīga, bet Latgalē, kur ir ievērojams katoļu, vecticībnieku un pareizticīgo īpatsvars, kristīgās reliģijas tradīcijās pamatotu krāsu lietošana ir saprotama, jo zilā ir Dievmātes krāsa. Konkrētajā gadījumā autentiski saglabātas Ludzas koka ēkas fasāžu materiāli un krāsojums ir ļoti labi saskaņoti. Jumtu sedz glīts, romantiski apsūnojis pelēks vilņoto lokšņu jumts, cokols arī krāsots pelēks. Fasādes pamattonis ir ļoti dzidrs debesu zilais, bet logu apmales un stūru noseglīstes krāsotas tumšākā violetā tonī, logu rāmji – balti. Rezultātā izveidojies ļoti spēcīgs, sulīgs kolorīts.
1,2	Klusināta, gaiša debesu zila toņa pielietojums fasādes pamattonim un nedaudz spilgtāka toņa zilais dekoratīvā zeltiņa vēja dēļa krāsojums. Pamati un jumts – pelēki, logu apmales un logi krāsoti balti. Ēkas krāsojums nedaudz nosūbējies, ieguvis patīkamu patinu senumu.
1,3	Tumši sarkanais dzelzs oksīdu kolorīts salikumā ar pelēku jumtu, pelēkiem pamatiem un baltiem logu komplektiem ir pārbaudīts, labs krāsu salikums, kas, ir sastopams

	visā Baltijas jūras valstu areālā.
1,4	Fasāžu krāsojums okera toņos ir viens no izplatītiem un visos laikos lietotiem toņiem. Konkrētajā piemērā fasāde, logu apmales un citas detaļas krāsotas vienā vai gandrīz vienā okera tonī. Cita krāsojuma iespēja ir krāsot stūru noseglīstes, dzegas (karnīzes), aiļu apmales jūtami gaišākas vai nepārprotami tumšākas. Pie šāda krāsu salikuma pamatu (cokola) krāsojums var būt diapazonā no pelēka līdz melnam.
	ĒKU FASĀŽU KRĀSOJUMA TONI LUDZĀ
2,1	Labi saskaņots īpašuma fasādes kolorīts – pelēks jumts, laukakmeņu pamati kombinācijā ar sūnu zaļu fasādi, sētu un sarkanbrūnām detaļām un logiem.
2,2	Priekšplānā ēka ar sārtu fasādes pamattoni, tumši brūnām joslām un logiem. Tradicionāli sarkanu ķieģeļu skursteņi ar dekoratīvu “galvu”. Sēta krāsota sulīgā ķieģeļsarkanā tonī, kas kopējo iespaidu padara izteismīgāku. Zaļi krāsotajai ēkai sarkanbrūnas logu apmales un balti krāsoti logi, pelēks jumts.
2,3	Klasiska Ludzas koka ēka, kur fasādes pilnībā saglabājušas visu raksturīgo 20. gs. 1. puses arhitektūrai – vidēji augsti pamati, oriģināli logi ar slēģiem, uzsvērtā galvenā dzega un gala fasādes “ūdens deguns”. Arī kolorīts ļoti raksturīgs gan Ludzai, gan Latgalei kopumā – pelēks jumts un pamati, egļu zaļš fasādes pamattonis un dzeltenā okera gammas logu komplekta tonis.
	ĒKU FASĀŽU KRĀSOJUMA TONI AGLONĀ UN APKAIMĒ
3,1	Ļoti kvalitatīva malkas šķūņa apdare ar šķīdinātu koka darvu, kas ir viegli atjaunojama un rada izteikti pievilcīgu iespaidu gan ar kolorītu, gan gleznieciskām novecošanās pazīmēm. Šādas kvalitātes rezultātu iespējams iegūt ar Latvijā ražotiem darvas eļļas koka pārklājumu materiāliem (www.painteco.eu) vai ārzemju produkciju.
3,2	Vēsturiskai koka dzīvojamai ēkai izveidota jauna koka apdare, pilnībā saglabājot visas detaļas un dekora elementus izgatavojot kā kopijas. Dēļu virsmas 2x apstrādātas ar bezkrāsainu auksti spiestu linellu, bet logu apmales krāsotas vēsi zaļganā tonī, logi balti, pelēks jumts un pamati. Šāds risinājums – sienu plakņu pārklājums ar linellu un krāsotas detaļas - uzskatāms par tradicionālu Latgalei.
3,3	Atturīgs un gaumīgs ēkas fasāžu krāsojums ar baložpelēka toņa krāsu, pelēks jumts, pelēki pamati.
	KOKA MĀJAS AR VĒLĀK APMESTĀM FASĀDĒM LATGALĒ.
4,1	Tradicionāla guļbūve ar vēlāk izveidotu fasāžu apmetumu labākai siltumizolācijai. Pirms apmešanas logu apmales rūpīgi demontētas, pakšu izvīzījumi apšūti ar dēļiem, tad viss apmests, atpakaļ atliktas apmales un veikta krāsošana. Tradicionāls salikums – zaļās gammas fasāžu plaknes un okera gammas logu apmales, sarkanbrūni logu rāmji. Pelēki pamati, pelēks jumts. Kopējo iespaidu atsvaidzina akcentēta detāla - akas jumta sānu košais krāsojums. Būtu ieteicams ar linellu 2...3 X pārklāt bēniņu gala fasādes, kas bez aizsardzības saulē ar laiku bojājas.
4,2 4,3	Līdzīgi iepriekšējam apdares risinājumi, kas ļoti labi iederas tradicionālajā apbūves vidē gan ar koptēlu, gan detaļām un uzskatāmas par pilnībā autentiskām vērtībām. Ēku gala zelmiņu koka apšuvumu ļoti ieteicams periodiski krāsot ar linellu, apstrādāt ar tīru linellu vai darvas eļļu (Latvijā darvas eļļa koka ēku fasādēm, žogiem, dārza mēbelēm ražo www.painteco.eu ,

	http://www.ekosolis.lv/linellas_krasas/aradarbiem/fasadej , bet pārdošanā ir citu ražotāju līdzīgi materiāli http://eskaro.1w.lv/332-gaisa-darvas-ella-1-l/ u.c.)
5	ĶIEĢEĻU FASĀŽU APDARE AR PĀRZIEDUMU
	Daži no ķieģeļiem mūrētu ēku fasāžu paraugi, kuru apdare veidota kā plāns javas pārziedums ar sekojošu kaļķu bāzes krāsošanu. Apdare tiek veidota uz rūpīgi attīrītas, izremontētas, nogruntētas virsmas ar lielo sareni (maklovicu), plāni pārziežot ķieģeļu virsmu ar javu (var lietot gatavas līmjas vai pašu sagatavotas kaļķu -cementa javas).
	ĒKU FASĀŽU APDARES UN KRĀSOJUMS LUDZĀ
6,1	Sakopts un harmonisks pagalms ar jaunu, taču iederīgu tradicionālajā vidē saimniecības ēku. Piesātināti sarkanie toņi lieliski kombinējas ar dārza un dabas toņiem.
6,2	Lielisks paraugs ļoti vienkāršai un dabiskai pieejai ēku krāsošanā – zelta okera tonī krāsotas fasādes, balti logu komplekti, pelēks jumts un pamati. Gulbūves klēts saglabājusies nekrāsota, kas tai arī pietāv, taču jāatceras, ka nokrišņu apdraudētās vietas reizi 5 gados jāapstrādā ar antiseptiķi.
6,3	Lielisks paraugs ļoti vienkāršai un dabiskai pieejai ēku krāsošanā – dzeltenā okera tonī krāsotas fasādes, balti logu komplekti, pelēks jumts un pamati. Ieejas durvis un priekšnama logs krāsots mālu brūnā tonī, bet arī tas tik autentiskai ēkai netraucē būt fotogēniskai un pievilcīgai.
6,4	Lielisks Ludzas etnogrāfiskās arhitektūras paraugs pašā centrā ar svaigi celtu dēļu žogu. Nekad nekrāsotā ēka un koši sarkanais žogs veido lielisku komplektu, kas tīkams acij un pievērš katra fotoobjektīva uzmanību. Ēkas jumta galiem nepieciešams atjaunot vēja dēļus, ko pirms pienaglošanas 2x jāapstrādā ar antiseptiķi un vēl pāris reizes ar linellu. Ēkas fasādes noteikti ieteicams apstrādāt ar antiseptiķi, bet virs augšējā gulbalkļa noteikti jāpieliek slīps ūdens deguna dēlis, lai balkļa plaisās ietek pēc iespējas mazāk lietuss ūdens.